

EVALUATION OF TEXTS IN THE FIFTH GRADE TEXTBOOK IN TERMS OF SAMPLING OF LISTENING/WATCHING TYPES

BEŞİNCİ SINIF DERS KİTABINDAKİ METİNLERİN DİNLEME/İZLEME TÜRLERİNİ ÖRNEKLEME AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Meltem ÇETİNKAYA²
Nevin AKKAYA³

Abstract

One of the greatest signs of sociality is communication in which people provide mutual knowledge and empathy. In communication the person is confronted as both speaker and listener. In this study, listening/watching texts in the fifth grade Turkish teacher guide book distributed free of charge to schools by the Ministry of National Education to develop the listening/watching skills of our children, who are parts of social life, were evaluated in terms of sampling the listening/watching types. The fifth grade Turkish teacher guide book examined by the books, articles and theses in the field survey was scanned through a document review. The results obtained from the scan were solved by means of descriptive analysis. The themes in which the listening/watching texts are examined in the research are presented as table form in the teacher's guide book and in the student's workbook for the listening/watching activities. The findings show that children should be more involved in listening/watching skills which are important not only in their life but also in their social life, and that listening/watching types should be diversified.

Keywords: Listening/watching, listening/watching types, Turkish textbook, Turkish teacher guide book.

Özet

Toplumsallığın en büyük göstergelerinden biri de insanların karşılıklı bilgi ve duygu aktarımını sağladığı iletişimidir. İletişimde kişi hem konuşan hem de dinleyen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada da toplumsal hayatın bir parçası olan çocuklarımızın dinleme/izleme becerilerinin gelişimini sağlamak üzere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara ücretsiz olarak dağıtılan beşinci sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabında yer alan dinleme/izleme metinleri, dinleme/izleme türlerini örnekleme açısından değerlendirilmiştir. Alan yazındaki kitaplar, makale ve tezler ile incelenen beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı doküman incelemesi yoluyla taranmıştır. Tarama sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada incelenen dinleme/izleme metinlerinin bulunduğu temalar tablo hâlinde verilmiş ve bu metinlerle ilgili öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitabında yer alan dinleme/izleme etkinlikleri dinleme/izleme türlerini örnekleme bakımından araştırmacılar tarafından tablollaştırılmıştır. Elde edilen bulgular çocukların sadece öğrencilik yaşamında değil sosyal hayatında da önemli bir yer tutan dinleme/izleme becerisine Türkçe derslerinde daha çok yer verilmesi gerektiğini ve dinleme/izleme türlerinin çeşitlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Dinleme/izleme, dinleme/izleme türleri, Türkçe ders kitabı, Türkçe öğretmen kılavuz kitabı.

¹ Bu çalışma, 3-5 Kasım 2017'de Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde RESSCONGRESS tarafından düzenlenen I.Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

² Dokuz Eylül Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, MEB Türkçe Öğretmeni, El-mek: meltemcetinkaya@yahoo.com.tr

³ Doç. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, El-mek: nevin.akkaya@deu.edu.tr

GİRİŞ

Demiray (2014: 2) insanların, toplumsallaşmalarından itibaren aralarındaki bağı sağlamada iletişimden yararlandıklarını söyler. İçerisinde bulunduğumuz yaşamda dinleme becerimizi kullanmamızı gerektiren birçok hadise meydana gelmektedir. Çünkü insan toplumsal yaşamda tek bir rol üstlenmemektedir. Taşer (2015: 17) insanın iletişimde iki rolü olduğundan bahseder: Konuşan ve dinleyen. Bu yüzden konuşma ve dinlemenin birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği açıkça görülmektedir.

Yine insanların, bu toplumsal yaşamda kendilerine yer edinebilmeleri için karşısındakini etkili bir biçimde dinlemesi ve onunla konuşabilmesi gerekmektedir. Bunun için de insanların ana dillerinde yeterli bir seviyeye ulaşmış olmaları beklenmektedir. Bu görev de ülkemizde Türkçe öğretmenlerine düşmektedir. Türkçe derslerinde de bu amaçla ders kitaplarından yararlanılmaktadır. Bu nedenle Türkçe ders kitapları öğrencilerin dinleme/izleme becerisini geliştirecek metin ve etkinliklerle donatılmalıdır.

1. Dinleme

Dinleme de diğer dil becerileri gibi hayatımızın ayrılmaz parçalarından biridir. Dinleme ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Calp (2007: 151), Tuncer (2008: 132) dinlemenin konuşma yoluyla edinilen bildirimlerin zihinde anlamlandırılması yönü üzerinde dururken, Güneş (2014: 79) de dinlemenin sesleri işitme, anlama ve zihinde yapılandırmak üzere kulak ve beyinde gerçekleşen bir süreç olduğunu vurgulamıştır.

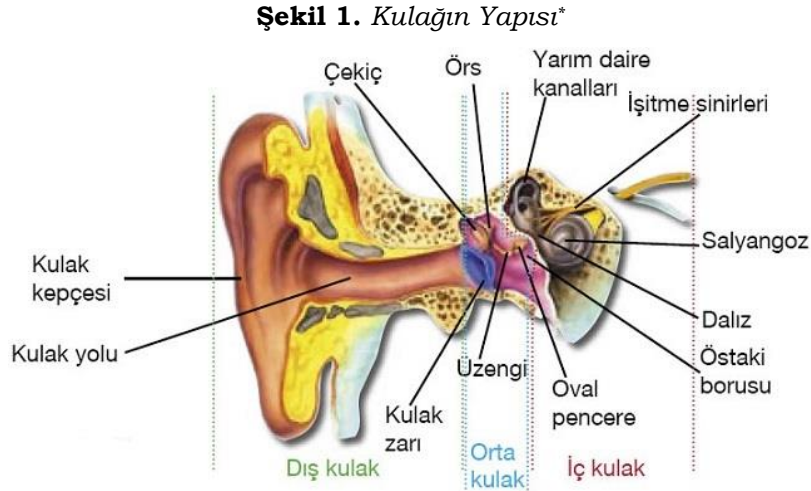
Burada en önemli nokta çoğu kişi tarafından ayrılmaya varılmayan işitme ve dinleme kavramlarının birbirlerinden farklı olduğudur. Bu konuda Doğan (2013: 5) işitmenin fiziksel; dinlemenin ise işitme haricinde zihinsel bir süreç olduğunu söyler. Kulağa gelen belli frekanstaki seslerin işitildiğinden ancak kişinin ilgisini çeken sesleri dinlediğinden bahseder. Yüksel (2014: 174) de dinlemenin anlamlandırma işi olduğunu; işitmenin ise ses dalgalarının beyne iletimi olduğundan bahseder. Yani işitme bizim irademizin dışında da gerçekleşebilir. Çünkü insan kulağı işitebileceği ses aralığındaki tüm sesleri duyar. Ancak bu seslerden dikkatini yoğunlaştırarak algıladıklarını dinlemiş olur. Dinleme eylemini kendi iradesiyle, bilinçli olarak gerçekleştirir.

2. Dinlemeyi Oluşturan Unsurlar

Dinlemeyi oluşturan unsurlar şu şekildedir:

2.1. İşitme

Güneş (2014: 82)'e göre dinlemenin birinci aşaması işitmedir. Bu noktada sesler ve sözler işitilir. Kulağa gelen sesler beyne iletilir. Calp (2007: 157) beyne gelen seslerin bellekte ayrıştırılıp anlamlandırıldığını söyler.

2.2. Anlama

Güneş (2014: 82) anlama aşamasında dikkat kavramına vurgu yapmıştır. Dikkat sayesinde işitilen birçok öge arasından bazılarının seçildiğini ve anlamlandırıldığını söyler. Calp (2007: 157) da dikkatin dinleme için gerekli olduğunu, kişinin ilgi duyduğu konuya dikkatle yoğunlaşacağını ifade eder.

2.3. Zihinde Yapılandırma

Giasson (1995), Saskatchewan (2000,2001) ve Lachapelle (2001)'den aktaran Güneş (2014: 83) anlama aşamasındaki bilgilerin bazı zihinsel işlemlerden geçirildiğini ve ön bilgilerle bütünleştirilerek bireyin zihnine yerleştirildiğini söyler. Bu noktada edinilen bilgilerin çözümlendiği ve zihnimizde yeniden biçimlendirildiği görülmektedir

3. Dinlemenin Eğitimdeki Yeri

Doğan (2013: 15-17) çocukların okula ilk geldiklerinde dinleme ve konuşma becerilerini edinmiş oldukları için bazı öğretmenlerin bu becerilerin doğal yolla geliştiğini düşündüklerini bu yüzden bu becerilerin öğretiminin gerekli olmadığını söylediklerini ifade etmiştir. Bu, düşülebilecek en büyük yanılgılardan biridir. Özellikle dinleme becerisinin işitmeden farklı olduğu bir gerçektir. Bu yüzden öğrenciye dinleme becerisini nasıl kullanacağı öğretilmelidir.

Ediger (2002: 3)'den aktaran Türkel (2012: 129) dinleme becerisine programda yer verilmezse öğrencilerden iyi birer dinleyici olmasının beklenemeyeceğini söylemektedir. Sever, Kaya ve Aslan (2013: 27) da Türkçe derslerindeki dinlediği metinleri sorgulayan çocukların daha iyi öğrendiklerini ifade etmektedirler. Bu nedenle program öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirebilecek yeterlilikte olmalıdır.

3.1. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Dinleme Türleri Sınıflandırması

MEB (2006: 62-63);

I. Katılımlı Dinleme/İzleme

Katılımlı dinlemede amaç "Dinleme sürecinde zihinde oluşan soruların konuşmacıya iletilerek dinlenenlerin daha iyi kavranmasıdır. Dinlenenlerin ve soruların

* <http://www.fenbilim.net>

konuşmacıya yansıtılarak karşısındakine dinlediğini hissettirme, konuşmacının rahatlamasını ve iletişimin amacına ulaşmasını da sağlar” (MEB, 2006: 62).

Bu dinleme türünde dinleyici de sürece dâhil olmaktadır. Konuşmacıya sorduğu sorularla onu konuşmaya teşvik etmektedir.

II. Katılımsız Dinleme/İzleme

Katılımsız dinlemede amaç “Dinleme/izleme sürecinde öğrencilerin dinledikleri üzerinde düşüncelerini sağlayarak zihinsel faaliyetlerini etkin kılmaktır” (MEB, 2006: 62).

Bu dinleme türünde öğrenciler dinledikleri metinle ilgili zihinlerinde sorular oluştururlar.

III. Not Alarak Dinleme/İzleme

Not alarak dinlemede amaç “Dinlenenlerin/izlenenlerin daha kolay anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlamaktır” (MEB, 2006: 62).

Öğrencilerin önemli gördüğü noktaları not alması sağlanmalıdır. Böylece öğrenciler dinleme sürecine daha etkin bir şekilde katılırlar.

IV. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme (Empati Kurma)

Kendini konuşanın yerine koyarak dinlemede amaç “Dinleyicinin kendisini konuşmacının yerine koyarak onun neler hissettiğini, sözlerinin hangi deneyimleri yansıttığını, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlamaktır” (MEB, 2006: 62).

Bu dinleme türü sayesinde öğrencilerin birbirlerinin bakış açılarını tarafsız bir biçimde görmeleri sağlanır.

V. Yaratıcı Dinleme/İzleme

Yaratıcı dinlemede amaç “Öğrencilerin dinlediklerini/izlediklerini yorumlaması ve bunlardan yeni fikirler üretmesidir” (MEB, 2006: 63).

Bu dinleme türü sayesinde günümüzde giderek önemi artmakta olan yaratıcı düşüncenin gelişimi sağlanır.

VI. Seçici Dinleme/İzleme

Seçici dinlemede amaç “Dinlenenlerin/izlenenlerin içinden ilgi ve ihtiyaca yönelik olanların seçilerek dinlenmesi/izlenmesidir” (MEB, 2006: 63).

Öğrenci ihtiyacı olan bilgileri elde edebilmek için dinlediklerine/izlediklerine daha dikkatle odaklanacaktır.

VII. Eleştirel Dinleme/İzleme

Eleştirel dinlemede amaç “Öğrencilere dinledikleri/izledikleri hakkında soru sorma alışkanlığı kazandırarak konu hakkında düşüncelerini; konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla, tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlayarak kendi doğrularını buldurmaktadır” (MEB, 2006: 63).

Bu dinleme türü sayesinde öğrencilerin dinlediklerini sorgulamaları sağlanır.

4. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi; “Beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda yer alan dinleme/izleme metinleri dinleme/izleme türlerini örneklemede uygun mudur?” şeklinde oluşturulmuştur.

5. Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

1. Beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan dinleme/izleme metinlerinden bilgilendirici metinler dinleme/izleme becerisiyle ilgili etkinlik yapmaya uygun mudur?
2. Beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan dinleme/izleme metinlerinden öyküleyici metinler dinleme/izleme becerisiyle ilgili etkinlik yapmaya uygun mudur?
3. Beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan dinleme/izleme metinlerinden şiir türündeki metinler dinleme/izleme becerisiyle ilgili etkinlik yapmaya uygun mudur?

6. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabı'nda yer alan dinleme/izleme metin ve etkinliklerinin, dinleme/izleme türlerini örnekleme bakımından değerlendirilmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Elde edilecek veriler doğrultusunda sonraki yıllarda kullanılmak üzere hazırlanacak olan ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinleri ve dinleme/izleme etkinliklerinin Türkçe dersi kapsamında dinleme/izleme türlerine daha çok yer verilerek hazırlanması konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma, öğrencilerin dinleme/izleme becerilerinin gelişiminde önemli bir basamak olan Türkçe derslerinde uygulanan dinleme/izleme metin ve etkinliklerinin iyileştirilmesine dikkat çekmesi bakımından önem taşımaktadır.

7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2016 – 2017 eğitim öğretim yılında okullara ücretsiz olarak dağıtılan Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları'na ait beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan dinleme/izleme metinleri ve yine aynı yayına ait beşinci sınıf Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı'nda yer alan dinleme/izleme etkinlikleri ile sınırlıdır.

YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, doküman incelemesi yönteminin kullanıldığı nitel bir çalışmadır. Yıldırım ve Şimşek (2013: 2017-218)'e göre doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Eğitim ile ilgili bir çalışmada ders kitapları, program (müfredat) yönergeleri vb. veri kaynağı olarak kullanılabilir.

Alan yazındaki kitaplar, makale ve tezler ile incelenen beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı doküman incelemesi yoluyla taranmıştır. Tarama sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir.

2. Çalışma Grubu

Patton (1997), "Amaçlı örnekleme, araştırma sürecindeki belirlenen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir." der (akt. Erişti, 2014: 87).

Bu çalışmada da amaçlı örnekleme yoluna gidilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Türkçe derslerinin işlenişi sırasında ders

öğretmenleri tarafından kullanılan Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları'na ait beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan dinleme/izleme metinleri oluşturmuştur.

Tablo 1. İncelenen Türkçe Ders Kitaplarının Künyesi

Kitabın Adı	Kitabın Yazarı	Yayınevi	Basım Yeri	Basım Tarihi
Ortaokul Öğretmen Kılavuz Kitabı Türkçe 5. Sınıf	Nagihan TETİK Nevin ZORLU Hilal TÜRKER Zeynep POLAT	MEB Yayınları	Ankara	2016
Ortaokul Öğrenci Çalışma Kitabı Türkçe 5. Sınıf	Nagihan TETİK Nevin ZORLU Hilal TÜRKER Zeynep POLAT	MEB Yayınları	Ankara	2016

3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada yer alan veriler Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları'na ait 5. sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabı'nın araştırmacılar tarafından incelenmesiyle toplanmıştır.

İncelenen öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabı 2015 yılı Aralık ayında kabul edilip 2016-2017 eğitim öğretim yılında uygulanan Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak dinleme ve konuşma becerilerini "sözlü iletişim" başlığı altında vermiştir. Araştırmada bu kitaplar dinleme/izleme becerisini ele alış yönünden araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Çalışmada alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde 5. sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabı'nın incelenmesi sonucu ulaşılan bulgular tablolar hâlinde verilmiş ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan dinleme/izleme metinlerinin hangi temada yer aldığı, metnin adı, metnin türü ve dinleme metni veya dinleme/izleme metni olduğu Tablo 2'de belirtilmiştir:

Tablo 2. 5. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Dinleme/İzleme Metinleri

Tema Adı	Metnin Adı	Metnin Türü	Dinleme/İzleme Metni
Vatandaşlık Bilinci	<i>Vergi Bilir</i>	Bilgilendirici	Dinleme/İzleme
	<i>Gecekarası Adında Bir Karga</i>	Hikâye	Dinleme
Millî Mücadele ve Atatürk	<i>Bir Yolcuya</i>	Şiir	Dinleme/İzleme
	<i>Dersimiz Atatürk</i>	Bilgilendirici/Belgesel	Dinleme/İzleme
Millî Kültürümüz	<i>Bir Bardak Çay Daha Alır mısınız?</i>	Bilgilendirici	Dinleme/İzleme
	<i>Davul Tozu, Minare Gölgesi</i>	Hikâye	Dinleme
Bilim ve Teknoloji	<i>Bir Uzay Görevinin Öyküsü</i>	Hikâye	Dinleme
	<i>Hezarfen Ahmet Çelebi</i>	Hikâye	Dinleme
Biz ve Değerlerimiz	<i>Tilkiyle Leylek</i>	Fabl	Dinleme
	<i>Akıllı Kuş</i>	Masal	Dinleme
Sanat ve Toplum	<i>Sude'nin Babası Pantomimci</i>	Hikâye	Dinleme
	<i>Fotoğraf</i>	Şiir	Dinleme
Sağlık, Spor ve Oyun	<i>Scooter ile Tornet</i>	Hikâye	Dinleme
	<i>Keloğlan Akıllı Oğlan</i>	Hikâye	Dinleme
Dünya ve Çevre	<i>Bahar Şiiri</i>	Şiir	Dinleme
	<i>Doğal Afetler</i>	Şiir	Dinleme/İzleme

Tablo 2’de görüldüğü üzere beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda 8 ayrı tema bulunmakta ve her bir temanın içerisinde de ikişer adet dinleme/izleme metni yer almaktadır. Bu metinlerden 11 tanesi yalnızca “dinleme” metni iken 5 tanesi ise “dinleme/izleme” metnidir. Bu bağlamda beşinci sınıf Türkçe öğretmen kılavuzu içerisinde toplamda 16 adet dinleme/izleme metninin yer aldığı görülmektedir.

Bir diğer yandan beşinci sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda yer alan dinleme/izleme metninin türü Tablo 3’te ayrıntılı olarak gösterilmiştir:

Tablo 3. 5. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Kullanılan Metin Türleri

Bilgilendirici Metinler (3)	Öyküleyici Metinler (9)	Şiir Türündeki Metinler (4)
Bilgilendirici (3)	Hikâye (7) Masal (1) Fabl (1)	Şiir (4)

Tablo 3’te de görüldüğü gibi dinleme/izleme metinleri ağırlıklı olarak öyküleyici metinlerden oluşmuştur. Beşinci Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda yer alan dinleme/izleme metinlerinden 9 tanesi öyküleyici metin, 4 tanesi şiir türündeki metinler ve 3 tanesi de bilgilendirici metinlerden meydana gelmiştir. Öyküleyici metinler arasında ise hikâye türünün ilk sırayı aldığı ve kitap genelinde dinleme/izleme metnininin ağırlıklı olarak hikâye türündeki metinlerden oluştuğu görülmektedir. Bunun dışında kitap içerisinde birer adet masal ve fabl türünde dinleme/izleme metnine de yer verildiği görülmektedir.

Beşinci Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda yer alan dinleme/izleme metinleri dinleme/izleme türlerini örnekleme bakımından incelenmiş ve çalışma sırasında elde edilen bulgular tablolar hâlinde verilmiştir. Elde edilen bulgular tablolar hâlinde aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 4. Vatandaşlık Bilinci Temasında Uygulanan Dinleme/İzleme Türleri

Vatandaşlık Bilinci (7)	Seçici Dinleme/İzleme (4) Katılımsız Dinleme/İzleme (2) Not Alarak Dinleme/İzleme (1)

“Vatandaşlık Bilinci” temasında 7 adet dinleme/izleme türü kullanılmıştır. Bunlardan ilk sırada yer alan tema genelinde 4 kez kullanılan seçici dinleme/izleme türüdür. Daha sonra sırasıyla 2 kez katılımsız dinleme/izleme ve 1 kez de not alarak dinleme/izleme türünün kullanıldığı görülmektedir. Tema genelinde ise katılımlı dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma), yaratıcı dinleme/izleme ve eleştirel dinleme/izleme türlerine yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 5. Millî Mücadele ve Atatürk Temasında Uygulanan Dinleme/İzleme Türleri

Millî Mücadele ve Atatürk (5)	Seçici Dinleme/İzleme (3) Not Alarak Dinleme/İzleme (2)

“Millî Mücadele ve Atatürk” temasında toplamda 5 adet dinleme/izleme türü kullanılmıştır. Bunlardan 3 kez kullanılan seçici dinleme/izleme türü ilk sırada yer alırken bir diğer kullanılan dinleme/izleme türü olarak karşımıza 2 kez kullanılan not alarak dinleme/izleme türü çıkmaktadır. Bu temada katılımlı dinleme/izleme, katılımsız dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma), yaratıcı dinleme/izleme ve eleştirel dinleme/izleme türlerine yer verilmemiştir.

Tablo 6. Millî Kültürümüz Temasında Uygulanan Dinleme/İzleme Türleri

Millî Kültürümüz (4)	Katılımsız Dinleme/İzleme (2) Seçici Dinleme/İzleme (1) Not Alarak Dinleme/İzleme (1)

“Millî Kültürümüz” temasında 4 adet dinleme/izleme türü kullanılmıştır. Bunlardan 2’si katılımsız dinleme/izleme ile birer tanesi de seçici dinleme/izleme ve not alarak

dinleme/izleme türleridir. Temada yer almayan dinleme/izleme türleri ise katılımlı dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma), yaratıcı dinleme/izleme ve eleştirel dinleme/izleme türleridir.

Tablo 7. *Bilim ve Teknoloji Temasında Uygulanan Dinleme/İzleme Türleri*

Bilim ve Teknoloji (4)	Seçici Dinleme/İzleme (2) Katılımsız Dinleme/İzleme (1) Not Alarak Dinleme/İzleme (1)
-------------------------------	---

“Bilim ve Teknoloji” temasında da 4 adet dinleme/izleme türü kullanılmıştır. Bunlardan 2’si seçici dinleme/izleme türü iken birer tanesi de katılımsız dinleme/izleme ve not alarak dinleme/izleme türleridir. Tema genelinde rastlanmayan dinleme/izleme türleri ise katılımlı dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma), yaratıcı dinleme/izleme ve eleştirel dinleme/izleme türleridir.

Tablo 8. *Biz ve Değerlerimiz Temasında Uygulanan Dinleme/İzleme Türleri*

Biz ve Değerlerimiz (2)	Seçici Dinleme/İzleme (1) Yaratıcı Dinleme/İzleme (1)
--------------------------------	--

“Biz ve Değerlerimiz” adlı temada kullanılan dinleme/izleme türleri ise 2 adettir. Bunlar temada birer kez rastlanan seçici dinleme/izleme türü ile yaratıcı dinleme/izleme türüdür. Katılımlı dinleme/izleme, katılımsız dinleme/izleme, not alarak dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma) ve eleştirel dinleme/izleme türleri ise tema genelinde rastlanmayan dinleme/izleme türleridir.

Tablo 9. *Sanat ve Toplum Temasında Uygulanan Dinleme/İzleme Türleri*

Sanat ve Toplum (4)	Katılımsız Dinleme/İzleme (2) Seçici Dinleme/İzleme (1) Not Alarak Dinleme/İzleme (1)
----------------------------	---

“Sanat ve Toplum” isimli temada ise 4 adet dinleme/izleme türü kullanılmıştır. Bunlardan 2’si katılımsız dinleme/izleme ile birer tanesi de seçici dinleme/izleme ve not alarak dinleme/izleme türleridir. Tema genelinde rastlanmayan dinleme/izleme türleri ise katılımlı dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma), yaratıcı dinleme/izleme ve eleştirel dinleme/izleme türleridir.

Tablo 10. *Sağlık, Spor ve Oyun Temasında Uygulanan Dinleme/İzleme Türleri*

Sağlık, Spor ve Oyun (2)	Seçici Dinleme/İzleme (1) Katılımsız Dinleme/İzleme (1)
---------------------------------	--

“Sağlık, Spor ve Oyun” temasında karşımıza 2 adet dinleme/izleme türü çıkmaktadır. Bunlar tema genelinde birer kez kullanılmış olan seçici dinleme/izleme ve katılımsız dinleme/izleme türleridir. Katılımlı dinleme/izleme, not alarak dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma), yaratıcı dinleme/izleme ve eleştirel dinleme/izleme türleri ise temada rastlanmayan dinleme/izleme türleridir.

Tablo 11. *Dünya ve Çevre Temasında Uygulanan Dinleme/İzleme Türleri*

Dünya ve Çevre (2)	Seçici Dinleme/İzleme (1) Katılımsız Dinleme/İzleme (1)
---------------------------	--

“Dünya ve Çevre” isimli temada 2 adet dinleme/izleme türü kullanıldığı görülmektedir. Bunlar temada birer kez kullanılmış olan seçici dinleme/izleme türü ile katılımsız dinleme/izleme türüdür. Tema kapsamında kullanılmayan dinleme/izleme türleri ise katılımlı dinleme/izleme, not alarak dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma), yaratıcı dinleme/izleme ve eleştirel dinleme/izleme türleridir.

Tablo 12. 5. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabında Uygulanan Dinleme/İzleme Türleri

5. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı (30)	Seçici Dinleme/İzleme (14) Katılımsız Dinleme/İzleme (9) Not Alarak Dinleme/İzleme (6) Yaratıcı Dinleme/İzleme (1)
---	---

“5. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı” içerisinde toplamda 30 adet dinleme/izleme türü kullanılmıştır. Bunlardan ilk sırayı alan kitap genelinde 14 kez kullanılmış olan seçici dinleme/izleme türüdür. Daha sonra sırasıyla 9 kez katılımsız dinleme/izleme türü, 6 kez not alarak dinleme/izleme türü ve bir kez de yaratıcı dinleme/izleme türü kullanılmıştır. Kitap genelinde ise katılımlı dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma) ve eleştirel dinleme/izleme türlerine rastlanılmamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışma sırasında elde edilen bulgulardan hareketle alt problemlerin tartışılmasına ve varılan sonuçlardan yola çıkılarak getirilebilecek önerilere yer verilmiştir.

Dinleme/izleme metinleri ve etkinlikleri üzerinde yapılan inceleme sonucunda programda yer verilen dinleme/izleme türlerini örnekleme yeterliliklerinin istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir.

Genellikle aynı türde metinlerin kullanıldığı ve dinleme/izleme türlerinin de aynı türlerden seçildiği görülmektedir. Yani hem metin türlerinde hem de dinleme/izleme türlerinde kendini tekrarlayan bir tutum içerisine girilmiştir. Örneğin Tablo 3’te de görüldüğü gibi dinleme/izleme metinlerinin ağırlıklı olarak öyküleyici metinlerden meydana geldiği gözlenmektedir. Çünkü çocuklar öyküleyici metinlerde daha çok hayatın içinden, günlük yaşamdan kesitler bulmakta bu da onların ilgisini metne daha çok çekmektedir. Aynı zamanda öyküleyici metinler genel anlamda eğlendirici konulardan meydana geldiği için öğrencilerin bu konudaki ilgisini de canlı tutmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öyküleyici metinler istenilen dinleme/izleme kazanımlarını gerçekleştirilmede aracı bir vazife göreceklerdir. Ancak kitapta öyküleyici metinler arasında hikâye türünün diğer türlere oranla çok daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Bunun yerine metin türlerinde çeşitlendirmeye gidilmesi, öğrencilerin öyküleyici metinlerden olan diğer türlerle de karşılaşması yerinde bir tutum olacaktır.

Yine Tablo 12’de de görülebileceği gibi dinleme/izleme türleri içerisinde seçici dinleme/izleme türü kitap genelinde 14 kez kullanılırken katılımlı dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme (empati kurma) ve eleştirel dinleme/izleme türlerine hiç yer verilmediği görülmüştür. Yine bu noktada da belirli dinleme/izleme türlerine odaklanmak yerine kitapta tüm türlere yer verilmesi çok daha faydalı bir davranış olacaktır.

Dinleme/izleme metinlerinin öğrencilerin sınıf seviyesi ve yaşlarına da uygun olmasına dikkat edilmelidir. Bu metinler öğrencilerin kitaplarında değil ders öğretmenine ait Türkçe Öğretmen Kılavuzu’nda yer almaktadır. Ders işlenişi sırasında öğretmen tarafından okunmaktadır. Bu nedenle bu metinlerin uzunluğu ders süresine uygun olmalıdır.

Dinleme/izlemenin, yaşam boyu gereksinim duyulan bir beceri olduğu bilinmektedir. Bu becerinin öğrenciler tarafından istenilen düzeyde kazanılabilmesi için dinleme/izleme metin ve etkinliklerine önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Calp, M. (2007). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Demiray, U. (Ed.). (2014). *Etkili İletişim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, Y. (2013). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erişti, S. D. (2014). Uluslararası Erasmus Programı Çerçevesinde Türkiye'ye Gelen Sanat ve Tasarım Öğrencilerinin Türk Kültürü Alguları. *Anadolu Journal of Educational Sciences Internatiol*, 4(2), 82-107.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sever, S., Kaya, Z. ve Aslan, C. (2013). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Taşer, S. (2015). *Konuşma Eğitimi*. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Tetik, N., Zorlu, N., Türker, H. ve Polat, Z. (2016). *Ortaokul Öğrenci Çalışma Kitabı Türkçe 5. Sınıf*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tetik, N., Zorlu, N., Türker, H. ve Polat, Z. (2016). *Ortaokul Öğretmen Kılavuz Kitabı Türkçe 5. Sınıf*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tuncer, H. (2008). *Anlama Teknikleri (Okuma, Dinleme)*. İzmir: Orkun Kitabevi.
- Türkel, A. (2012). Dinleme Eğitimine İlişkin Teknikler ve Değerlendirmeleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 34. 128-141.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yüksel, A. (2014). Konuşma ve Dinleme, Etkili İletişim. Ankara: Pegem Akademi. 133-188.
- <http://www.fenbilim.net/7-sinif-duyu-organlari-ve-hastaliklari/>. (30 Ekim 2017).